ALBERICI GENTILIS

I.C. professoris regij

DE IVRE BELLI

Commentatio secunda.

Rob: Burton's

LONDINI
Iohannes VVolfius
1588.

ALBERICI
GENTILIS
Ex professoris regij
DE IVRE BELLI
Commentario
secundo.

LONDINI
Ioannes VVolfius
1588.

ROB. DEVORAXIO ILL^mo. COMITI ESSEXIO

Albericus Gentilis. S.P.

Ecce tibi, comes excellentissime, secunda de iure bellicommentatio, quam istis ferijs dedolaui. neque enim tantum a munere mihi aliàs vacat academico, vt alijs superesse operibus possim: immo verò quod valeam illud explere in summa rerum omnium angustia, quæ me vndique premit, nec tamen hisce temporibus conquiescam, hoc si scires, admirareris, certè ego admiror non mediocriter. Verùm dum herois magni famæ, fortè etiam expectationi noui nostri cancellarij illustrissimi, atque academiæ benemerentis opinioni satis mihi faciendum esse video: quod per ingenij tenuitatem, eruditionis exiguitatem, horum adiumentorum inopiam, quibus alij nulli mei ordinis viri destituuntur, facere ipse non possum: id laboribus improbis, constanti perpetuaque diligentia extorquendum est, vel si sub tanto tandem studio fatiscere me, & succumbere necesse sit. Hæc tecum, ESSEXI, reputanti gratiores conatus hi mei aduenient, & a reprehensionibus fortasse multis præ-

ſtabuntur. Vt quid enim iudicium tuum non verear, qui a prima pueritia non arma ſolùm tractaſti, in quibus & natus es; ſed litteris etiam ita incubuiſti ſemper, vt quamuis illuſtrior te rei militaris gloria complexa ſit, non dubitem tamen, quin & in altera parte ſic valeas, vt quam aſſecutus ſummam in ea es dignitatem, tueri etiam digniſſimè, & ſuſtinere poſſis. Ceterùm in humanitate tua mihi præſidium tutius. Quemadmodum igitur primam de mea, ita ſecundam hanc commentationem humaniter cape de mei alterius manu Thomæ Smithi, ſecretarij tui, & viri cum cetera peregregij, tum Latinè ſcribendi præſtantia propè dixerim ſingularis. et hæc enim tua eſt, tibi deſponſa, tibi debita: qui non noſtros modò, ſed priſcos iam in ſtadio iſto rei bellicæ heroas vincis. nam trihorio ſub grauis armaturæ pondere quis ab omni antiquitate vnus haſtas centum & octo fortiſſimorum equitum ſuſtinuit, totidemque in aduerſa pectora fregit? id tu nuper. ſed non ego ampliſſimum hunc tuarum laudum campum ingredior. Vale, & ſalue. Oxon. IV. Kal. Ian. M. D. LXXXVIII.

ALBERICI GENTILIS
I. C. professoris regij

De iure belli cõmentatio
SECVNDA.

Vemadmodum verò bellum iustè susci-pere, ita & iustè tracta-re addecet. neque e-nim satis, si suscipi-tur iustè, nisi & iustè geratur. vt alicubi dicit Augustinus. nam Tertullianus non verè, in libro aduersus Iudæos, dolum, & asperitatem, & iniustitiam propria bellorum negotia scripsit. quia vt dolus, & asperitas in bello locum habeat, nulla tamen ipsius pars vacare iustitia potest. Atque hæc iustitia in eo primùm esse videtur, vt eum deliberationis nostræ certiorem reddamus, contra quem bellum deliberamus. id scilicet lege sancitum diuina est Deuteronomij XX.

Bellum indici.

vt Ioſephúſque ſcribit lib. IV. antiq. c. VI. id receptum Græcis, de Ageſilai encomio apud Xenophontem, & alijs locis multis liquet. Itaque ijſdem notati, qui intulerunt non indictum. quod obſeruabis in Herodoti Terpſichore, & in Meſſenicis Pauſaniæ. id barbaris obſeruatum, ijdem auctores oſtendunt. & Romanos fuiſſe in eo religioſiſsimos, vniuerſa ipſorum hiſtoria docet, & explicat Dionyſius lib. II. Liuius lib. I. & Cicero, vt relatum Iſidoro eſt, bellum iuſtum nullum niſi denunciatum, ſcripſit. itaque Varro, iuſta deſiiſſe bella geri ætate demum ſua, adfirmare non eſt veritus, more hoc ſublato denunciandi. & verò gentium proculdubio id ius eſt. nam vt agas hoſtiliter, amicitiæ illi communi antea quàm renuncies, improbum fuerit. & nec aliter in amicitia ſingulorum fieri conſueuit. quæ notabis de Liuio lib. XXXVI. Suetonio in Caligula, Tacito libro V. Valerio Max.

lib.

lib. IV. c. I. Atque si non est bellum clandestina contentio, denuncietur, oportet: quia clam sit, quod nō denunciatur. vt nostri docuere iurisconsulti. Abolitus autem mos non est: quando hodiéque pluries indicta legamus. & nec aboleri iustè potest, si ius gentium creditum est: quod immutabile est. Romani vltimum hoc retinuerunt iustitiæ priscæ, & rationis bellicæ. quod memorat Polybius lib. XIII. olim etiam quasi totam belli iustitiam in denunciatione ista statuebant: si verum Lactantius censet lib. VI. c. IX. nam verè equidem reprehendit: quoniam belli principium denunciatio, non vniuersa belli iustitia est. Immo etiam præcedat indictionem, necesse est, admonitio, siue petitio; qua scilicet non dispuncta, bellum esset, & indiceretur. ita Varro, & alij, & exempla frequentissima. Et quid sanè est, vt renuncies amicitiæ, denuncies inimicitiam, nec tentes ius æquius primum? Postulata edi.

mum? atqui belli ius necesitatis: itaque omnium postremum. Hoc est, quod Romani solebant, vt bella tardè susciperent: quodque laudabat Varro, & in casu Saguntino obseruauit Florus lib. II. hist. *non statim*, ait, *ad arma procurrunt, dum prius more legitimo quæri malunt*. quasi enim ferarum principis more, qui, vt legitur Plinij lib. VIII. c. XVI. ad pugnam velut se cogi testatur: ita & ad bellum cogi se, Romanus testari voluit, & consueuit. Et hoc est, quod Fabius in senatu Carthaginensi belli, & pacis electionem Carthaginensibus dedit. & hinc probè vituperati Græci a Xerse sunt, qui omnia non tentarent priùs, vt sine armis controuersiæ finirentur. atque id Herodotus recitat in Polymnia. *Quæ verbis componi non possunt, armis decernantur.* sic Tullus Dionys. lib. III. sed hæc perspicua. De eo quæramus, si in omni bello denunciatio exigitur. Et quod susciptur necessariæ causa defensionis

An bella omnia indicenda.

vtique

vtique denunciationem non exigit. Quod verò infertur necessariò, ipsum denunciari oportebit, & denunciatum sæpe accepimus. atque ratio illa est, quia & sine bello consequentur fortassis exsules illi, quod quærunt: & consecuti sunt pluries. Æoles recipiunt Colophonios, Lacædemonij Mynias: vt Herodotus tradit lib. I. & IV. Cumæi alios, vi quidem coacti, sed absque bello: vt habet Pausania lib. VII. & eodem modo Gothos Romani: quod apud Procopium legeris. In vtili defensione nec diuersum constituetur: quando eædem causſæ manent. satisqúe vel metui consuletur, vel belli necessitas adprobabitur. dari obsides possunt, tradi arces, summoueri præsidia, dimitti exercitus, sponsores adsumi, fides obstringi, iusiurandum interponi, præstari id genus reliqua: quæ licet vincula videri leuia possunt in regnandi iure, siue iniuria: quod & Tullus ait lib. III. Diony.

Vtilis defensio.

ſunt vincula tamen, & iuſiurandum quidem gentium omnium, vt ait Menenius Diony. lib. VI. nec ſunt alia: & ea recepta ſunt: & ſi non reciperentur, nihil niſi confuſio ſupereſſet rerum omnium: nec iniuſtus, & refractarius coargui iniuſtitiæ, ac preuicaciæ vmquam valeret. Idem porrò & in vindicatione ius conſtituemus, vt bellum denunciare teneamur, qui quærimus vltionem: ſiue iniuria recèns accepta eſt, ſiue vetus eſt. & in veteri ſtatuemus fortiùs, quia videri poteſt non ad animum reuocata, adeoqúe nec iniuria eſſe, aut dimiſſa eſſe: auctore Vlpiano c. XI. tit. Dig. de iniur. ſed & in recenti non aliud tradunt hiſtoriæ iuris iſtius magiſtræ: ſupradictæ rationes vincunt. Ceterùm hic quædam conſideremus. ſi illata iniuria fuerit bellica, id quod ex apparatu cognoſcitur, nec indictum bellum fuit: certè neque nos, qui bellum in preſentia ad vltionem mouemus, indicere

Vindicatio

Quando bellum non indicitur.

dicere oportet. nam iura violanti ius redditur, si ius non præstatur: vt explicaui lib. II. de legatio. c. VI. Item neque his bellum indicetur, qui iam pro hostibus habentur. vt quid enim opus indictione, in qua denunciatio inimicitiæ, si hostes sumus? Ridiculum habitum est, quod Cimbrorum rex petijt, vt de tempore, ac loco pugnæ sibi Marius constitueret: qui respondit qúe, Romanis in more non fuisse, hostibus de prælio adeundo consiliarijs vti. quod & Antigonus Pyrrho, & superaddidit, militiam suam non magis armorum, quàm temporum esse. quæ Plutarchus recitat. Et ita fortè excusari Pyrrhus ipse potest, qui Lacædemonijs querentibus, bellum ipsis non indictum inferri, respondit, eos nec prenunciare alijs, quod facturi essent. Aut illud credi etiam valet contemptum ius hoc Lacædemonibus aliàs: propterea nec iustè repetitum a Pyrrho. non enim vulgarem hîc respon-

Alius casus.

Tertius casus.

sionem adsumerent, & ad Pyrrhum quod attinebat, liberas se se ædes habuisse, & rem inter alios actam Pyrrho actionem non præbere: quoniam iuris huius publici maior communio est. Et ita mihi videtur. Porsena igitur, qui bello indicto tempus immo, locumqúe denunciauit futuræ inuasionis, simplicitatem veterem, & superuacuam rationem tenuit. aut fidentis viribus id magis est. & fiduciæ fuit Catonis contestatio similis, Liuij lib. XXXIV. & reginæ Tomyris, Herodoti I. nos ius quærimus. atque quantum memini, nec Agesilaus, nec Alexander, nec alius, qui barbaris bellum intulerunt, iis bellum denunciarunt. & ita citra hæc solennia sunt belli iura cum externis: vt tradit Pomponius cap. V. Dig. de capt. quales a Spartanis barbari censebantur: notante Herodoto libro vlt. Quamquam I. C. Paulus cap. XIX. eiusdem tituli, iura illa iniu-

rias

rias potiùs appellet. & sunt sanè iniuriæ ad iura indicti belli collatæ. & ius solùm ex constituto generali habent, vt hostes æternùm essent. & ius igitur & temerè igitur Iohannes Bodinus lib. I. de rep. c. VII. Romanam legislationem notat: & bellum non denunciatum probat in vniuersum. Quod verò indictum aliquando barbaros inter & Græcos bellum est, id sequela eorum fuerit potiùs, quæ petebantur, ne in bellum deueniretur: certè necesse non fuit. Geritur præterea bellum nec denunciatum, si iniuriæ durat factio, aut iam fiat. exemplum, si prædatores agri nostri nos bellico paratu persequimur redeuntes ad sua. & ita Abramus, Dauid, alij. necessaria enim defensio hæc, quæ non his legibus tenetur, sed explicatur ita, vt ferunt occasiones. quid enim si bellico apparatu opus est ad prædatores hos repellendos, illum ego non adsumam

Quartus casus.

citra belli denunciationem, cum interim tuti ad ſuos redibunt, onuſtiqúe bonis noſtris prædatores? reuerſos non petemus bello niſi indicto. iuris tamen interpretes non finirent tempus illud tam anguſtè, quàm facimus nos. ſed vt contra iſtos in cauſsis priuatorum facit nobiſcum Iulianus c. XVII. D. de vi, & de vi arm. quod docuimuſq; de diu. te. app. c. VIII. ita et in cauſsis imperiorum faciet; quia non hîc diuerſa ratio eſt; & exempla idem euincunt; & conuincunt ſupradicta de recto iure poſtulatorum.

Quintus caſus.

Sic & indenunciatum geritur bellum, ſi in rixam itur, & ſuccreſcentibus vtrinque viribus iuſto prælio depugnetur. quod enim ſpatium conſultandi, aut indicendi bellum? & ita a ruſticis orta propter ceruum interfectum contentio in iuſtum bellum duci a Virgilio potuit. Sed nec bellum ijs denunciamus, qui defecerunt, nec Fidenatibus, Camerinis Romani denunciant, Dio-

Sextus caſus.

ny.

ny. lib. v. & his ius gentium belli non eſt. vt expoſuimus in libris de legationibus, & priori commentatione, iterumq; exponemus. Alij eſſe præterea caſus poſſunt, in quibus hæc vacat ſolennitas indictionis: ſed eos in commentando non perſequimur. Hactenus autem de vindicatione. Quid in bello, quod alterius gratia ſumitur? Diximus, lædi nos læſis amicis ſingularibus. itaque denunciationem ceſſare quis credat tamquam in bello neceſſariæ defenſionis. contrarium tamen Romani faciunt in ſociorum cauſſa Tuſculanorum, Saguntinorum, aliorum. Iuſtinus Lacædemones vituperat, qui inducias, quas proprio nomine condixerant, ex ſociorũ perſona rumpebant, quaſi minus periurij contraherent, ſi ferentes ſocijs auxilia potiùs, quàm aperto bello dimicaſſent. ita lib. III. & contra eoſdem Pauſania in Meſſenicis, quòd conductitij ipſorum milites tum Meſſenijs iniurij erant. quod

Auxiliars ſi indicit.

tanto

tanto turpius est. & improbi sanè Lacones in vniuerso hoc iure belli: vt dicemus rursus. itaq; siue a socijs accipientes auxilia, siue socijs præstantes non excusamur: ac palam, hoc est per denunciationem, tractare bellum debemus. Verùm non ita simpliciter censeo; at distinguo. arma in singulariter fœderatum, coniunctumue non moueris, nisi coniunctioni renuncies prius. sic Romani neque pro dediticijs Campanis contra Samnites antea arma sumunt, neque contra Carthaginenses pro Saguntinis. quod si nullum intercedit vinculum præter commune naturæ, auxilium putem contra feres, nec bellum indices. minus enim communi huic vinculo debetur. vt eleganter Alciatus ostendit ad tit. Cod. de iniust. voc. Et nostrum bellum non est, quod nec nostro nomine geritur, nec auspicijs nostris. itaque si in societatē belli venissemus, et belli nomen commune, & res communis foret, denunciandum

ciandum esset : vbi nulla pars belli sumus : vbi iniussu nostro bellum geritur, & finiri potest, quid indicemus ? & si auxilia pecuniarum ferimus, bellum quoq; indicemus ? & si commeatuum ? & si consiliorum ? Ita ego opinor, vel si arma ad offensionem mouentur, quibus auxilia conferimus. quia qui bellum mouet, ipse indicit. alius bellum, quod suum non est, indixit numquam. Nec verò obstat, quod propter auxilia hęc summissa peti nos bello possumus, & petiti a Cæsare Britanni sunt, ab alijs alij; adeoq; patrasse hostile aliquid videmur. nam patrauimus quidem, sed non id bellum. hoc autem indicendum est : aliud non item; aut non vt bellum. sed & de indictione satis : si addo illud, quod bellum non indictum, vbi indici bellum oportere definiuimus, internecinum est. atque id de Plutarcho cognosces in Pericle. idq; est, quod nulla belli lege, sed pro libidine geritur. vt ad-

Bellum internecinum.

notani lib. II. de legatio. c. VI. & quod detestabile dicit Alciatus, & iniustum cum reliquis omnibus pronuntiat lib. VIII. Pareg. c. XVIII. tantum videlicet in recto principio, & in ista denunciatione est, vt inde regulam cuncta accipiant. In bello autem agendo aliquid est, quod ipsius partes omnes penetrat. atque id tractatio de dolo est. De dolo. de quo scilicet non vna in parte belli, sed vbique dispici potest. quemq; hostes contra non secus atque virtutem admittit Virgilius eo versu, *Virtus an dolus quis in hoste requirat?* & Augustinus, vt in Decreto est, can. XXIII. q. II. *Cum iustum bellum fueris, vtrum aperta pugna, vtrum insidijs vincas, nihil ad iustitiam interest.* & Ammianus lib. XVII. *Nullo discrimine virtutis ac doli prosperos omnes laudari debere bellorum euentus.* & his omnibus maior Vlpianus c. I. tit. Dig. de dol. *Veteres dolum etiam bonam dicebant, & prosollertia hoc nomen accipiebant, maximè si aduersus hostem, latronemue quis machinetur.*

chinetur. Ecce autem tibi in limine ipſo quæſtio, quòd hoſtes, latroneſq; iuris conſultus videtur pari definitione cõplexus. & ſanè quidem dolus bonus aduerſùs hos, & illos, ſed non eiuſdem tamen ſpeciei. nec qui bonus in latrones, is & in hoſtes eſt. nam in ſubditos, omnisque iuris violatores plurima longè dantur, quàm in æquales, & iuris eiuſdem obſeruatores. quamquam in argumento *iſto*, quod iam de dolo tractamus, fortè & verum eſt, dolum non alium contra latrones admitti, quàm contra hoſtes admittatur. ſic enim, verbi gratia, conſentiunt interpretes iuris omnes, fidem pollicitam ſeruandã quoque latronibus eſſe. quod videris ad L. conuentionũ. D. de pact. Et de latronibus quidquid eſt, videamus nos, qui dolus in hoſtem admittatur. Et malus vtique non admittitur. nam iure cum hoſte agitur, ius autem malum non eſt. Dolus malus malitia eſt ad alterum decipiendum. malitia

Dolus an idem in latrones & hoſtes.

Dolus malus reijcitur.

malum significat, non vt dolus de bono q; dicitur. Dolus bonus est iusta alterius circumuentio. ipse dolus nisi aliena circumuentio est: quæ mille modis contingit, non, vt Seruius existimauit, vno, cum aliud simularetur, ageretur verò aliud': vnde a Labeone reprehensus, & ab Vlpiano fuit. quamquam & Aquilius, & Pedius, & Vlpianus ipse alibi, & alij nunc cum Seruio sentiunt. Huius autem loci quæstio non est, vbi res ipsas strictim attingimus. Circumuentio itaq; dolus, fraus, fallacia vel verbis vel factis contingit. A verbis absint capedunculæ omnes. nam bonæ fidei sunt omnia, quæ de principibus sūt, & scrupulosas respuunt interpretationes: vt nostrates benè, nec vno loco docuerunt. leguleiorum hæc, syllabas, & apices aucupantium sunt, non militaris simplicitatis; cui tam variè, tam multis modis, tam multa leges indulgent. secura ea, & obtusior, & a fori calliditate longè posita: vt inquit

Dolus verborum.

quit Tacitus in Agricola. Igitur Romani non sat probi, qui liberam Cartaginem fore polliciti, ad ciues pollicitationem transtulerunt, quibus ciuitas constaret, non mœnibus & ædificijs, quæ subruerunt. lege Appianum de bel. Pu. Et Romanus improbus, qui naues secuit Antiocho omnes, quòd dimidiam partem nauium ex fœdere icto tradere rex deberet. & præstigiator improbus hic Valerio dicitur libro VII. c. III. Pericles improbus, qui hostes, futuros incolumes pactus, si ferrum deponerent, necat, quòd in sagulis fibulas ferreas retinuissent. vt Frontinus recitat lib. IV. c. VII. Plateænses improbi, qui captiuos restituere cõuenerant, quos necatos restituũt. vt refert Thucidides lib. II. Alexander improbus, qui incolumẽ ex vrbe decessũ annuit, sed progressos interimi iubet. quod narrauit Diodorus lib. xvii. Vt quid enim ius constituatur etiam a longè pluribus exemplis, si ius a iustitia

malum significat, non vt dolus de bono q; dicitur. Dolus bonus est iusta alterius circumuentio. ipse dolus nisi aliena circumuentio est: quæ mille modis contingit, non, vt Seruius existimauit, vno, cum aliud simularetur, ageretur verò aliud: vnde a Labeone reprehensus, & ab Vlpiano fuit. quamquam & Aquilius, & Pedius, & Vlpianus ipse alibi, & alij nunc cum Seruio sentiunt. Huius autem loci quæstio non est, vbi res ipsas strictim attingimus. Circumuentio itaq; dolus, fraus, fallacia vel verbis vel factis contingit. A verbis absint capedunculæ omnes. nam bonæ fidei sunt omnia, quæ de principibus sũt, & scrupulosas respuunt interpretationes: vt nostrates benè, nec vno loco docuerunt. leguleiorum hæc, syllabas, & apices aucupantium sunt, non militaris simplicitatis; cui tam variè, tam multis modis, tam multa leges indulgent. secura ea, & obtusior, & a fori calliditate longè posita: vt inquit

Dolus verborum.

quit Tacitus in Agricola. Igitur Romani non ſat probi, qui liberam Cartaginem fore polliciti, ad ciues pollicitationem tranſtulerunt, quibus ciuitas conſtaret, non mœnibus & ædificijs, quæ ſubruerunt. lege Appianum de bel. Pu. Et Romanus improbus, qui naues ſecuit Antiocho omnes, quòd dimidiam partem nauium ex fœdere icto tradere rex deberet. & præſtigiator improbus hic Valerio dicitur libro VII. c. III. Pericles improbus, qui hoſtes, futuros incolumes pactus, ſi ferrum deponerent, necat, quòd in ſagulis fibulas ferreas retinuiſſent. vt Frontinus recitat lib. IV. c. VII. Plateænſes improbi, qui captiuos reſtituere cõuenerant, quos necatos reſtituũt. vt refert Thucidides lib. II. Alexander improbus, qui incolumẽ ex vrbe deceſſũ annuit, ſed progreſſos interimi iubet. quod narrauit Diodorus lib. xvii. Vt quid enim ius conſtituatur etiam a longè pluribus exemplis, ſi ius a iuſtitia

appellatur, non ab exemplis est? quæ præterea & iniusta sunt palam. Dolus is nec in causis priuatorum ferri potest; tantum abest vt in publicis iurisgentium comprobetur: in quibus simplicitas proculdubio maior adesse debet, quia & ipsum ius gentium simplicius est, quo est nomine etiam notius, & receptius scilicet. Et itaque Carolo V. Cæsari, & Ludouico XII. Galliarum regi exprobratum, quòd non principibus, sed leguleis dignas verborum, & pactorum interpretationes adferrent. vt apud Sleidanum legi lib. XIX. Guicciardinum lib. V. Thraciumq; commentum, & prouerbio notatum, quòd inducijs in dies pactis triginta, noctu hostilia peragerentur. vt legere est apud Ciceronem lib. I. de off. & Strabonem lib. IX. Sed & mendacium omne a probabili dolo moueant fortè omnes: quasi bonum esse mendacium nullum possit. mihi verò audienti, prudentissimos quosque principes

De mendacio.

cipes ita se compare, vt quæ minimè omnium fieri cupiunt, ea idemtidem se iactitent esse facturos, in definitione hac generali subsistendum videtur, ne omnium prudentiam omnem damnare iniustitiæ debeam. Et verò Ventidij mendacia, narrata Dioni lib. XLIX. cur improbentur? exploratores Parthorum cum nosset, qui transfugæ videri volebant, & tractabat humaniter vt amicos, & eis contra suos abutebatur, dum sinebat se scilicet audiri ab ipsis, quod facturus foret, quando alia cogitabat omnia: vt illi de perceptis consilijs facerent Parthos certiores, hique ad nunciata pararent se, interim vt imparati alibi offenderentur, vbi verè inuadere ipsos noster hic Asculanus decreuerat. Ecquid Themistoclis vituperem mendacium, quo Xersem exegit e Græcia? nam quod sibi in omnem euentum prospicere, & præuaricatorem agere voluerit, vt in Vrania Herodotus ipsum notat, illud ego non laudo,

laudo, sed tantùm contra hostes mendacium: & mendacium huius, quam recensui, speciei. nam & conuentiones non insunt: quinimmo nec dicta Parthis sunt. Vt verò in mendacio ironiæ turpitudo non est, Socrate (vt habet Quintil. lib. IX. c. II.) ironico, adprobatore Aristotele lib. V. Eth. & ea ratione suadente, quod ita effertur, vt diuersum a sono verborum significet: ita nec mendacium Themistoclis turpitudinem habeat, quia hostis non paciscentis verba non id habent, quod sonant. Et quemadmodum sophistarum stultitia, in veras laudes haurientium Socratis ironias, Socratem non sugillat; ita minus multo Themistoclem fatua Xersis persuasio: certior enim est intellectus diuersus in verbis hostium. & intellectus est, quem sequimur, non sonum. Quid? is né improbus, qui alteri prædixerit, ne fidem extra certas causas verbis suis præberet, si extra eas causas mendacio imponat?

Ironia.

ponat? at extra cauſſas conuentionum num hoſtis hoſti non fidendum ignorat? pro eo itaque eſt, ac ſi prædictum hoſti foret: nam eum qui certus eſt, facere certiorem non oportet. quæ eſt Vlpiani adſertio. c. I. tit. Dig. de ac. em. Sanè itaque nec cenſuerim mendacium omne malum: quando & officioſum Plato probat in Timæo Locri, alibiq;, & alij, vt ſcripſi lib. III. de legatio. c. XVI. & hîc addere poſſum exempla melancolicorum, qui & mendaciis curantur ſcilicet. & illud de Heliodori primo, Pulchrum mendacium, cum auctori commodat, & audienti non nocet. & illud de poeta antiquo aptè, *Quum vitia proſunt, peccat qui rectè facit.* Scio autem quàm opinioni huic ipſum mendacij nomen aduerſetur, & integra diſputatio contra omne mendacij genus habita in Decreto. Sed & fraudis nomen horremus, de quo fraudem tamen bonam exſculpimus. & in Decreto non ita conueniunt omnia,

Officioſũ mendaciũ.

quin etiam quædam pro huiuſmodi mendacijs non ſint, adeoq; farraginem illam diſcordantium canonum verè non agnoſcamus, alteram tituli partẽ deſideremus. *Sunt mendacia, quæ tamquã non mendacia habenda ſunt.* c. VII. c. XX-
Iocoſum. II. q. II. *Cum quæ non ſunt tamquam ioco dicuntur, non deputantur mendacia.* can. xviii, ecce tibi ſcæna omnis & poëſis. *Simulationem in tempore adſumendam Jehu regis nos doceat exemplum. &c.* can. xxi. & mentiebatur rex, ſe cultum Baalo exhibiturum. fuerit autem ille dolus vt non bonus in hoſtes, ita in latrones illos ſacrificulos laudatus. Age porro audiamus, quid ſit mendacium. Eſt falſa ſignificatio vocis cum voluntate fallẽdi. can. v. Et eſt in omni mendacio falſa ſignificatio vocis, in officioſo, iocoſo, ironico. Sedan & voluntas fallendi itidem in omni? in ironico potiùs irridendi, ridendi potiùs in iocoſo: vnde & tamquam non mendacia cenſeantur. aut ſi mendacia ſunt, mala non ideo

ideo sunt. aut enim falsa vocis significatio hic est effictio omnis, & modulatio vocis; quæ omnis mala non est: aut abusus est orationis, quæ, vt veros promat animi sensus, data est; & tum nisi frustra adiecta sunt sequentia, fallẽdi voluntas de praua accipietur, quæ mendacia supradicta non attingit, nec quod in hostes pernicioſum committitur, quos non prauè decipimus. Idem ego hîc, quod de furto Aristoteles lib. I. Rh. vt sicut illud non est, etsi clam est quid subreptum, nisi & vt damnum alteri: ita nec mendacium sit statim in falsa vocis significatione, nisi et nocendi animus adsit. Quod si verò ad vtilitatem datus sermo est, vt hic censet magister lib. I. Polit. c. II. quæso num improbemus mendacium officioſum? Scito autem, in tota hac disputatione non me vllibi dicere, mala facienda, vt bona adueniant, sed abusum malorũ malum non esse, at bonum. Ceterùm latiùs iam hoc tracto, quàm suscepta

quin etiam quædam pro huiusmodi mendacijs non sint, adeoq; farraginem illam discordantium canonum verè non agnoscamus, alteram tituli partẽ desideremus. *Sunt mendacia, quæ tamquã non mendacia habenda sunt.* c. VII. c. XX-
Iocosum. II. q. II. *Cum quæ non sunt tamquam ioco dicuntur, non deputantur mendacia.* can. xviii. ecce tibi scæna omnis & poësis. *Simulationem in tempore adsumendam Iehu regis nos doceat exemplum. &c.* can. xxi. & mentiebatur rex, se cultum Baalo exhibiturum. fuerit autem ille dolus vt non bonus in hostes, ita in latrones illos sacrificulos laudatus. Age porro audiamus, quid sit mendacium. Est falsa significatio vocis cum voluntate fallẽdi. can. v. Et est in omni mendacio falsa significatio vocis, in officioso, iocoso, ironico. Sedan & voluntas fallendi itidem in omni? in ironico potiùs irridendi, ridendi potiùs in iocoso: vnde & tamquam non mendacia censeantur. aut si mendacia sunt, mala non

ideo

idro sunt. aut enim falsa vocis significatio hic est effictio omnis, & modulatio vocis; quæ omnis mala non est: aut abusus est orationis, quæ, vt veros promat animi sensus, data est; & tum nisi frustra adiecta sunt sequentia, fallẽdi voluntas de praua accipietur, quæ mendacia supradicta non attingit, nec quod in hostes pernicioſum committitur, quos non prauè decipimus. Idem ego hîc, quod de furto Aristoteles lib. I. Rh. vt sicut illud non est, etsi clam est quid subreptum, nisi & vt damnum alteri: ita nec mendacium sit statim in falsa vocis significatione, nisi et nocendi animus adsit. Quod si verò ad vtilitatem datus sermo est, vt hic censet magister lib. I. Polit. c. II. quæso num improbemus mendacium officioſum? Scito autem, in tota hac disputatione non me vllibi dicere, mala facienda, vt bona adueniant, sed abusum malorũ malum non esse, at bonum. Ceterùm latiùs iam hoc tracto, quàm suscepta

Dolus factorum.

ſcribendi ratio ferat. Ergo hoſtes huiuſmodi dictis circumuenire, iniuſtum non eſt: ſicut nec iniuſtum eſt, fugam fingere, timorem ſimulare, profectionem oſtentare, inſidias diſſimulare, id genus reliqua agere. nam quid intereſt, verbis, vel factis ſimules? lingua, vel pedibus ſignifices fore, quod non futurum cognoſcis? facturum te, quod immo non facturum probè tenes? adi, obſecro, Quintilianum libro XI. c. III. Actio corporis ſermo eſt. Cic. lib. III. de orat. & dominus verbis, vel facto, vel vtriſque fingebat ſe longiùs ire? Luc. vlt. Ita igitur loqui, vel agere, ne fidem hoſti obſtringas, & minus multo Deum inuoces, atque ipſum fallere, contra ius belli non eſt: neque ego hoc genus fallaciæ, in quo nihil niſi falſa ſignificatio, turpe puto; quando principes, philoſophi, medici, iurisconſulti non improbarunt, immo probarũt, & alij, & is, cuius ſumma eſt auctoritas. Eſt verò & in factis dolus,

qui

qui non probabitur. Veneno contra hoſtem vti non licet. & barbari contra Alexandrum vſi ſunt, vt refert Cicero lib. II. de diuin. Diodorus lib. XVII. et, vt ego cenſeo, barbarè. cibos alij infecerunt, quos hoſtibus expoſuerunt quaſi prædæ: & in his Cyrus, vt per Herodotum libro 1. Maharbal, vt per Frontinum libro XI. c. V. Cliſthenes Sicionius, vt per eundem libro III. c. VIII. ſiue potiùs Solon, cuius conſilio ille vſus, vt per Pauſaniam lib. vlt. Sed & alij contra Pompeium, quorum Strabo meminit libro XII. atque non hi barbari ſolùm, & Græci, ipſeq; iuris auctor magnus Solon, verùm & dux Romanus Manlius aquas hoſtibus infecit, vt Liuius narrat li. xxxviii. Sed neq; exemplorũ copia vincet, ius eſſe, huiuſmodi dolis vti: neq; Solonis, aut alterius, ſiue priuati, ſiue populi auctoritas excuſabit factũ. quod et improbatũ ſenatui Romano fuit, & ratione certa damnatur, quia venena internecina ſũt; De veneno.

adeoq; in iustis bellis non sit iustus eorum vsus. & Romani appositè aliàs, bella armis, non venenis geri debere, contestati sunt. quod recitat Valerius Maximus lib. VI. c. V. & Cornelius Celsus, *Ne hostibus quidem*, inquit, *malum medicamentum dabit, qui sacramento medicinæ legitimè est obligatus*. Quid alia nostratium dicam? in veneficio proditio: auctore Baldo in l. nemo. C. de su. tri. itaque nec si licet proscriptum occidere, veneno licet: scribente Angelo in l. vlt. ad Bar. C. de delato. Pico in l. vt vim. D. de iu. & iu. nec ita damri quis potest, vt veneno necetur. c. VIII. D. de poe. Plura dico? Addas tu contra veneficia hæc latam Plinij disputationem in prin. lib. XVIII. Addas, quod nec vsæ armis venenatis gentes sunt, vsuræ procul dubio, si rem iustam censuissēt. sed nec hodie vtimur, quādo nihil non adiectum feritati bellicæ videtur. Idem & de alijs rationibus vtendi veneno. Et rectè Scipius meus fraudem

dem hanc in tyranni persona Tasso factam adnotauit: atque alia in hanc nostram protulit opinionem. Facessat igitur dolus iste hinc longè. Sed de proditionibus, quibus & olim, & nunc ferè omnia bella geruntur, quid dicemus? An corrumpere pecunijs arma hostium licet? ars Philippo facta palam: vnde & dictus maiori ex parte mercator, quàm victor Græciæ: vt ait Val. Max. lib. VII. c. II. Romani duces Cursor, & Metellus videri possunt & ipsi hanc aliquando artem feciſſe: vt per Frontinum lib. I. c. VIII. libro III. c. III. Persæ pecunijs magis, quàm armis vsi in Græcos semper: vt a Pausania obseruatum est lib. VII. Ego verò de re ipsa dubito: nàm rectè Eleos dixisse puto, aspirare ad victoriam virtute, non pecunia oportere. quod idem Pausania scripsit lib. V. cuius & illa sunt lib. IV. *primi omnium Lacædemonij ex omni antiquitatis memoria hostes dicũtur muneribus sollicitasse, & venalem feciſſe belli*

De proditione.

belli euentum. priùs virtute, fortuna, deorum presidijs res bellica stabat. Sed hos dolos dij suo tempore in ipsorum vertere perniciem. Ita est: nam oppressi his artibus magistri sunt. Et improbam Lacædemoniorum institutionem, omnia metientium (recensente Plutarcho in Alcibiade) vtilitate, quis & hîc non agnoscit, & non improbat? Homerus certè non carminum modò, sed totius ciuilis sapientiæ pater, vt omnes volunt, & libro primo toto Strabo contendit; omnis virtutis, vt dicit Iustinianus; omnis iustitiæ, vt Plato, & iuris consulti censent; sũmus rei bellicæ magister, vt magnus credidit Alexander: Homerus, inquam, cum variós belli dolos expressisset, nec veneni meminit, (aut ego non memini) nec huius corruptelæ pecuniariæ. vt liceat sanè opinari, eam indignam, quæ in bellicas fraudes referatur. Ergo ita concludendum videtur, vt hæc mercatura magis sit. vt cauponantes sint, non belligerantes, qui eam tractant.

tractant. sint neque bellipotentes, neque sapientipotentes, sed mercatipotentes. Quoniam tamẽ inualuisse fraus ista videtur; fiat, vt accusari hostis mercator ab hoste non possit. Et is sit casus vnus, quo iustitiæ istius iuris gentium derogetur. nam & derogatur aliquando, si vera præceptores nostri nos docuerunt, abrogatur numquam. Et quod non ratione introductum est, sed errore primùm, deinde consuetudine obtentum est, id & maneat eodẽ modo. vt diceret Celsus, cuius est lex antepenultima tituli tertij Digestorũ. Atque si nundinationem istam stare sine ratione, & iustitia bellica existimamus: quid si & in facinoribus ipsis turpitudo præterea est, quæ mercamur? Age nec est quæsita proditio Faleriorũ puerorum, sed ab auaro pædagogo duci Romano oblata. hîc Camillus, vt Liuij legitur lib. V. *Nobis cum Falisci, quæ pacto sit humano, societas non est: quam ingenerauit natura, vtrisque est, eritque. sunt* Falerij pueri.

& belli, ſicut & pacis iura. atque læſa eo facto iura belli fuiſſent, quoniam vt nocere illa ætas nec ſolet, nec poteſt, ita neque noceri eidem debet. Læſa & naturæ ſocietas foret, nam illi manet ætati, quæ neutiquam violauit. & ſicut ad ius publicum quod attinet, nihil eſt ius paternum, vt ait Hermogenianus c. XIV. D. ad S. C. Treb. ita nec ad ius naturæ filijs diſperdendum, quod a patre nec eſt, faciat nihil paternum ius, & factum paternum. Quo igitur in facto naturalis ratio læditur admiſſo, id admitti nec debet. quoniam nec dolus poteſt bonus eſſe his legibus violatis, quæ hoſtibus manent, & rebus hoſtium. Et verò vt Camilli conſilium adprobamus, ita vituperamus diuerſum Ariſtomenis in Lacænis intercipiendis virginibus, proq; ipſarum redemptione pretium exigendo. quod habet Pauſania lib. IV. Vituperamus & medici pollicitationem Pyrrhi, quã & Romani ſunt deteſtati. nec verò venenum

Pyrrhi medicus.

nenum tantùm ſenatui reiectum, ſed ratio ipſa fraudis condemnata eſt, & totum hoc genus inſidiarum. ecquid enim ex bello, publica contentione, inſidiæ aduerſùs vnum caput fient? quod etſi publicum eſt, vnum eſt tamen, neque totum publici eſt. Scælesti Ætoli, qui ita Nabidem (narrat Pauſania lib. VIII.) ſuſtulerunt. iniuſtus Seruilius conſul, & perfidiæ notatus Valerio lib. IX. quòd Viriati cædem ita quæſierit, & victoriam non meruerit, ſed emerit. iniuſti, & qui Eumeni idem ſtruxerũt. vt apud Plutarchum. iniuſtus Darius, qui (ſcribit Curtius lib. IV.) Alexandri milites in huius necem ſollicitauit. Et tu Alexander nunc magne, qui huius ipſius hoſtis grauiſsimè vltus es necem. Et tu Iohannes Bodine verè, qui conductores hos parricidarum non minus turpiter facere putas, quàm ipſi, qui turpitudinis ſuæ mercedem accipiunt. ita c. II. lib. vlt. de rep. Pergamus porrò. Neque Iudithæ, neque Scæuolæ facta

Iuditha, & Scæuola.

facta laudamus, laudata licet alijs audiamus. quamquam Iuditham qui laudant? Scæuolam Romani: vt apud Dinysium est libro V. Sed & is improbetur, qui latronem egit magis, quàm hostem. Sed & a proditionis crimine non est solutus, qui mentitus amicum est, & in amicis latuit. Est verò proditio diuinæ, naturaliq; legi inimica, vt si possim quem interficere, interficiendo proditoriè etiam puniar. quod Menochius lib. I. de arb. q. XC. Ita neq; per nostros hostem circumuenire, neq; per suos ipsius possumus. Cape, quæ de C. Domitio, & L. Crasso memorat Val. Max. lib. VI. c. I. & iustitiam creditam senties, opera proditoris aduersùs hostem non vti. Quid? verumné esse potest, vt proditor ipse omnium voce cõdemnetur; is, qui auctor est proditionis absoluatur? fieret, si non turpitudo vtrinque foret. at est, quoniam turpis res, de qua conuenitur. quæ est sententia iurisconsultorum tit. Dig de cond.

ob

ob tu. vel iniuſ. ca. Non etiam nos induamus proditoris perſonam, vt induit Iuditha, Scæuola, nam & hoc grauius eſt. Hîc videor mihi audire, qui dicant, tolli a me bellicas omnes artes, dolos bellicos omnes, contra quàm iecerim fundamentum: neque locum relinquere vel oraculo, quo moniti illi ſunt, apud Pauſaniam libro quarto, ne tantùm muneribus Martis belligerarent, verùm etiam & aſtu: iniuſta pronunciari a me ſtratagemata, quę hactenus damnauit nemo; ſtratagema etiam Zopiri laudatiſsimũ, et Cumani, quod recitat Diony. lib. VII. & quorum Plutarcus in Antonio. At his reſpondeo, non ita eſſe: & ex iam dictis apparet: & hîc dico, Darium, qui vſus Zopiro eſt, Tarquinium, qui Sexto filio, non alios me, qui alijs huiuſmodi ſimulatis transfugijs, læſæ iuſtitiæ bellicæ accuſare. egregiam iſtam calliditatem, & ab omni reprehenſione procul remotam aio cum Valerio lib. VII. c. IV. atq; illa

Zopirus, & tranſſugia.

illa mihi ratio sit, quòd integrum, quã-tum potest, adseruari ius debeat de alienis hominibus non corrumpendis, intercipiendis, subducendis. & ita prospectum illi integritati est non mediocriter, si sciatur, decipi transfugarum receptatores a transfugis posse. Sic aleatorum susceptores spoliati, verberati, alijs damnis affecti, vel ab ipsis lusoribus, actionem non habent vi bonorũ raptorum, iniuriarum, aliam: vt est in edicto de aleatoribus. sic possessor alieni serui iniustus non conquæritur detrimenta sibi a seruo importata: quod de Iustiniano cognosces in l. pe. C. de fur. & notanda eiusdem definitio est in lege præcedenti, quod corrupti serui actione, item & furti tenetur is, qui alieno seruo fugam suasit, & furtum; etsi seruus domino id significauit, eoque concedente vtrumque peregit: cum tamen neque seruus corruptus sit, neque furtum esse queat volente domino. sed tenetur tamen, ne ex huiusmodi

di impunitate & in alium ſeruum, qui poſsit corrumpi, hoc facere pertentet. Quod ſi in quæſtione noſtra de transfugis ſuſceptio tantùm ſæpe ſit, non etiam corruptio; illud tamen manet, ſuſceptorem fugitiuorum hunc eſſe, qui vel domino volente fugitiuum habet: & implicari his malis meritò, quæ proſcripta ſuſceptoribus ſunt. Sed eſt & corruptor, profectò eſt, qui apertum ad ſe aditum his habet. itaque & ius aſyli ſublatum eſt: vt per Suet. in Tyb. Alciat. libro vii. ne quid dicam Nou. xvii. xxxvii. & cxvii. quæ aliquid de eo iure retinuerunt. Ecce igitur & bellicos hîc dolos admitto. Notes tamen, quod hi transfugæ, ſi cognoſcantur, beneficio iuris gentium non fruuntur: quia ſub poteſtate ſe faciunt eius, ad quem transfugiunt. Et de ipſis ſanè his transfugis nihil dico. Lucanos quoſdam iuuenes, qui idem, quod Zopirus egerunt, claros magis, quàm honeſtos dicit Liuius lib. VIII. Ita nec ſpeculatores

res tractari vt hostes solent ; sed grauiùs. Iam & contra nego iustum, vt sub specie legationis quid in hostem moliamur mali : quod alibi exsecuti sumus. neque verò receptus contrarius mos dicetur, quẽ haud sine pudore faterentur, qui vtuntur : vt scilicet fatentur, adeóque iactitant se omnes, qui transfugijs quid peregerunt, alijsq; similibus machinationibus. Quare adstruamus licet regulam, vt is demum bonus, iustusq; dolus censeatur, quem probant homines, non modò vsurpant. ius enim est, quod omnibus laudatur : certè citra iniuriam eo vtimur, quia in hoc penitus consensisse videmur. si vsurpent solùm, & pudeat; ius esse non potest : certè vti eo absque iniustitia non possumus, quando nostra id improbat conscientia, sententia aliorum. Hæc videlicet est iurisgentium firmitas, vt licet quid facias aduersùs illud : aut pudore correptus suppressũ velis, aut si eò processeris impudentiæ,

Regula.

vt

vt fatearis, defendaſque; ſentias tamen, idem quod de axiomatis traditur, & temet intra, defendi factum non poſſe. quis fatebitur, ſummiſſu latronis ſublatum principem a ſe hoſtium? quis fatebitur ſecurus? Et itaque ſatis de dolo commentatum. ſequitur, vt de his videamus, quæ recto iure defenduntur. Et ea tum in vi, tum etiam in conuentionibus ſunt, quæ cum hoſtibus intercedunt. De his verò conuentionibus primùm exponamus. Publicæ ab Vlpiano cenſentur, & ita definiuntur, vt ſint, quæ per pacem fiunt quotiens inter duces belli quædam paciſcuntur. c. V. tit. Dig. de pact. *Per pacem*. hoc eſt per inducias, vt Ræuardus exponit lib. IV. amb. c. I. quia induciæ pax, vt Varro, & alij definierunt. Sed ita neque cohęrent verba ſequentia, neque plena eſt eius conuentionis definitio. igitur *publica conuentio eſt, quæ fit per pacem:* hoc eſt vel per pacionem, quod verbum antiquum pactio eſt: vel quòd pacem

De pactis.

Græco more dixerit, quia non vi, ſed conuentione hæc fiat. quam ſignificationem notauit Plutarchus in Numa, & innuit idem I.C. c.I. eiuſdem tituli. Sequitur verò, *quotiens inter duces belli quædã paciſcuntur.* dixerunt ſcilicet veteres *paciſco*, & id genus reliqua, quæ Nonius, & alij recitant. Duces autem intelligas ſummos: nam horumq; ductus, & ducatus dicitur. eſt tamen & hîc modus aliquis, quem ſoluere oportet. ait lex, *duces belli.* non igiur duces equitum, aut peditum, aut alij, qui aliunde nomen gerunt. rectè. ſed ſummi duces an non belli duces? aut qui belli duces? ſi ſummi: quid Samnitibus, Corſis, Numantinis pacta eorum non ſeruantur, quorum ductu, & auſpicijs bellabatur? nempe quia non eam poteſtatem duces Romani habuerunt, quæ ad pactiones eas pertineret. verumque eſt, quod lex ait, vt qui cum alio contrahit, vel ſit, vel debeat eſſe non ignarus condicionis eius. alienam autem negligentiam

Duces paciſcuntur,

ligentiam vitio verti, aut damno nobis esse non debere, & iuris vniuersa prudentia, & omnis ratio probat. Publica igitur fides ducum, quà ipsis tributum auctoritatis est, quaúe liberæ ipsi principes paciscentes auctoritatis sunt. Et hoc in eo, quod finem quoque bellorũ respiciat, quodqúe in Samnitica, Corsica, Numantina conuentione fuit. quibus enim bellum mandatum est, hi, quod ad pacem spectet, non deliberabunt, vt de legato bellico docui lib. I. de legatio. c. VI. atque ita si quid immo tale deliberent, vel pœnas mox dabunt, vt Postumius, Clodius, Hostilius dederunt: & Liuius scribit lib. X. Maximus lib. VI. c. III. noster etiam Pomponius c. vlt. tit. Dig. de legatio. vel certè deliberant frustra, nec quidquam conficiunt, nisi & ratum habeatur ab eo, qui bellum mandauit. idqúe verum est, quantacunq; demum potestas amplissimis verbis tributa duci videatur. vt benè notat, ostenditqúe Bo. De quibus paciscitur.

dinus lib. III. de rep. c. II. Sed is in eo fallitur, quod huiuſmodi viris obligentur, qui ius habent ſe obligandi, & ipſorum tamen principes obligati ante ratihabitionem non ſint. immo enim nec illi obligantur: vt ſit æqualitas. quod diſertè Decius conſ. DXXXI. Quod verò bellicum prorſus eſt, in eo ſi duci hoſtium ſummo fidem tribuimus, non peccabimus. & fides violata publica cenſebitur, ſi quo huiuſmodi prætextu auctoritatis nobis non obſeruatur. ecce, quid ſi pactas inducias dux hoſtiũ non ſeruaret, quia id ſibi datum negaret, vt paciſci inducias poſſet? quid ſi is neget, qui ducem dedit, quiq; nunc contra inducias faciat? At datũ hoc ducibus omnibus. nec quiſquam eo cõmento inducias rectè irruperit. Ergo qui moribus receptis ſe præbet, ipſe nõ peccauerit: credit enim probabiliter paciſcẽti. vt in ſimili reſpondit Decius con. DCV. ſuperioribus. Is ergo peccauerit, qui in mandatis diuerſum quod habet,

De inducijs.

habet, non prodit. immo & qui id in mandatis dedit, quod contra omnem belli consuetudinem reperitur: quasi scilicet decipulas sibi aduersùs hostem cõparare voluerit. quod non licet contra ius constitutũ. Immo & duces inferiores, primoribus absentibus, quædam tenore perpetuæ cõsuetudinis solent, possunt, & in illis fidem publicã obstringunt. & exemplũ est in hoc ipso casu induciarũ: quas præsidij alicuius præfectus ad cęsos sepeliendos paciscatur. numquid sũmus dux faciet pactionẽ nihili: & intentos hostes sepulturæ suorũ cædet? at legẽ faciunt, quæ recepta sunt: & legitimè agunt, qui secundùm ea agunt: itaq; nec decipiuntur iustè. Nec mouet quod præfectus de se tantùm pollicitus videatur: quãdo nec potest duci legẽ imponere. quia vt ipse dux in his, quæ ad bellum spectant, legẽ principi suo imponit: ita præfectus in his, quæ spectant ad partem sibi mãdatam, legẽ duci præscribet. & institor

Præfecti paciscuntur.

dominum obligat, etiam in ſequellis. c. V. D. de inſt. act. atque hoc ſequella eſt, inducias paciſci tales. Et de inducijs quidem in iſtam cauſſam pactis non Accurſius, & Bartolus ſoli, verùm & alij omnes hoc tradunt ad caput illud quinctum Digeſtorum de pactis, qui de inducijs generaliter idem cum duobus illis non definiunt. Loquũtur porrò de ſummis ducibus : ſed eadem ratio vincit & in inferioribus, vt ego expoſui. Et verò tenere hanc diſtinctionem oportet, vt paciſci inducias dux quiſque poſsit ad ea, quæ ducatui cohærent ſuo, non ad alia. ea ſiquidem ducibus data videntur omnia, ſine quibus tractari bellum non contingit. vt de data iuriſdictione Paulus, & Iauolenus ſcribunt. c. vlt. tit. pen. lib. I. Dig. & c. II tit. I. lib. II. & ibi melioribus rationibus definitur, id verum, vel ſi maiora, vel ſi diuerſi ſpeciei ea ſint, quæ data præterea adfirmamus. Quod ſi verò inducię non de his forent, quæ ducatui

ducatui cohærent: tum neque ſummi duces inducias paciſcentur. dic de pactis in tempus longiſsimum, in annos centum: quales cum populo Cerite pepegiſſe Romanos, memorat Liuius lib. II. qualeſq; pangi loco pacis conſueuerunt. nec enim ita firma pax creditur, vt inducię iſtæ creduntur. itaque ſunt, qui nobis etiamnum ſeruandas inducias reſponderunt, quas hoſtis non ſeruauit: etſi de pace contrarium adſtruant. quorum tamen opinio probè refutata a Decio eſt eo conſ. DXXXI. Accuratè. Nec ſanè in longis inducijs obtinere poteſt, quæ nec inducię dici penitus valent: ſi inducię pactum, ne in diem certum, aut etiam horas pugnetur; non etiam ne in annos, & ſecula. qua de re Gell. lib. I. c. XXV. Dona. in Eun. ac. I. ſcæ. I. & iurisconſultus c. XIX. tit. Dig. de capt. Finem bello aliquem faciunt huiuſmodi inducię. ergo eas dux non paſcitur. Huc autem & illud ſpectat, quod noſtrates docent, ne

De inducijs in tempus longiſsimum.

ne is, qui litem procurare datus est, possit diem solutionis longiorem reo indulgere: itaq; nec paciſci, vt lis in tempus aliquod quasi iaceat. potest is tamen, & debet solitas dilationes admittere. quæ distinctionem de inducijs dictam confirmant. Pactas verò inducias violare, quin summum sit scelus, probus nullus non dicit, nullus non censet. Sed si violatæ sint, illud & quæri & controuerti sæpe solet. Atque in quæstione ista, ita vt in reliquis conuentionibus omnibus, videndum est, quid pactis comprehensum est: & si quid contra conuenta patratum est. bonæ tamen fidei cum istæ cõuentiones sint, ipsis comprehensa non ea tantùm existimabimus, quæ verbis expressa sunt, sed & alia, quæ æquitas, & boni viri arbitrium intelligere præterea, & introducere in contractibus his consueuit. quorum latissimus tractatus est, neque huc accersendus. Ne verò in parte ista muti fuisse videamur,

De pactis violatis.

age

age vnam, atque alteram ſpeciem exponamus. Si nobiſcum ſit hoſtis, & vltra condictum inducíarum tempus per caſum fortuitum detineatur, ei ego ius adhuc tribuendum cenſeo induciarũ: tantum abeſt, vt probem Bartolum, qui, interfici illum poſſe, ſcribit ad L. Cæſar. D. de publica. neque enim is violauit inducias, per quem non ſtetit, quominus ex conuentu abiret. & ita definit ea lex: quam Bartolus non putat huic ſpeciei aptam, quia nec inducias cenſeri ex natura contractuum bonæ fidei putat. in quo fallitur. Idem nec verè docet, pactum de perſonis nõ lędendis initum non violari, ſi prædæ abigantur, res lædantur: nam præter quàm quod bella plęraque omnia ob raptas res; ſatis & rebus in propoſito cautum videtur, ſine quibus nec perſonæ ſunt. quod ſi de vi tantùm conuentum eſt, minus dubium eſt, violari cõuentionem deprædatione: quoniam vis & in res eſt: & verecundiæ id ma-

Caſus.

Alius.

gis conuenit; vt notat ex D. Marci decreto Calliſtratus.c. VII. D. ad leg. Iu. de vi priu. Sed quid ea in ſpecie, quam recitat Guicciardinus lib. XII? captus ab hoſtibus dimittitur Balioneus, vt qui ab huius parte captus detinebatur, reſtitueretur. ſed mortuum reperit. negat tamen ſe rediturum; nec ſanè redijt. ius (vt reor) violauit: hæc enim dimiſsio ob cauſſam, qua non ſecuta, repetitio eſt. l. vlt. D. de cond. ob ca. ſi permutatio foret, contra eſſet. l. naturalis. D. de præſ. ver. idem & ſi foret emptio. Inſt. de empt. & ratio differentiæ eſt, quam expono lib. III. lectio. & hoc ius ſtrictum. putem tamen, retineri rectiùs, quod definitur in d. l. vlt. vt tertia commentatione latiùs dico. Ergo malè prorſus Balioneus. & malè in caſu ſimili ſenatus Romanus, cum Demetrium pro alio obſidem dimittendum non cenſuit eo mortuo, pro quo obſes. quod recitat Appia. de be. Syr. nam obligatio principalis cum perſo-

Alius.

na

na extincta est; vt extincta sit etiam accessoria obsidis. nisi tamen pro Romanis quis dixerit, obligationem regis eo mortuo non extingui, adeoque nec extinctam principalē in casu spradicto; vt nec Demetrij. Et hoc sanè verius puto: vt proxima docebit commentatio. Sed num violabuntur inducię, si furta priuati faciunt? si quid admittunt aliud, quod factum, admissum a publico si sit, inducias haud dubiè violaret? certè non violabuntur. neque enim priuati nocent vniuersitati. Dec. cons. DCLXVII. & hinc raptorum repetitio, id genus alia. hinc Romanorum petitio, si Annibal publico consilio Saguntum oppugnabat. Itaque non rectè Agrippa rex. lib. II. de be. Iu. c. XVI apud Iosep. est Partho cura tuendæ cum Romanis amicitiæ, & arbitrabitur fœdus esse temeratum, si quis de his, qui subiecti sunt eius imperio, aduersùm Romanos in bello procedat. Sed an violabūtur saltem, si socij nostri violent; ita vt

Si priuati violent inducias.

Si socij violant.

nos etiam violatarum induciarum rei ſimus? Thebani vtique prætendebant, pace a Lacædemonijs violata, eiuſdèm affines culpæ omnes, quibus communi fœdere cautum fuiſſet. vt Pauſania ſcribit libro IX. Et ego ſic opinor, quia indiuiduum quid deductum in pactionem induciarum dicetur, puta ceſſationem a pugna. Ergo omnes in pactionem commiſiſſe videntur; quòd niſi in ſolidum peccari non potuit. quæ Catonis traditio eſt, & legitur c. IV. D. de ve. oblig. Quamquam cum ſint ſocij corpus vnum. l. IV. D. fin. reg. & citra eam Catonis diſtinctionem, idem reſpondendum erit. idq; alio etiam nomine, ne improbitati latebra quæratur. atque, ſupra quod de Iuſtino retuli contra hos ipſos ſemper improbos Lacædemonios, exemplum hîc ſiet. Et verò quòd ab vna ſociorum parte violari in ſolidum inducias tradimus, num & ſi violentur in vno capite, violatæ in omnibus cenſebuntur?

Si in vno capite violantur.

Diſtin-

Distingunt nostri, vt si iuncta capita sint, violata omnia sint vno violato: aliàs secus: nisi generalis aliqua clausula subijciatur, qua etiam disiunct coniungantur. quæ cum de alijs, tum de pluribus Decij responsis cognosces. atque hic idem ait, in ambiguo iuncta capita censenda, & alterum alterius respectu conuentum. cons. CCLXV. In instrumento. Itaque iure nos in reliquis faciemus inducias nihili. aut si pactam fortè pœnam malumus; hanc petemus integram. neque enim vtrunque possumus, & inducias nostro etiam facto profligare, & pœnam petere. vt idem benè respondet cons. CCCLXXX. Reliquos casus singulares, quibus contra inducias fiat, immensum persequi. illum tamen non fileo, quem Commineus ponit libro I. vt si propiùs ad hostes accedatur, induciæ pactæ lædantur. cujus ea potest ratio esse, quia aliquid mali propter vicinum malum: quod induciarum Alij casus.

tempore nefas hostibus admouere. Et idem videri valet in contraria specie, si ab hoste longiùs abscedatur: quia nec subtrahi hosti quidquam debet. Ergo peccauerit Philippus, qui petitis inducijs ad cæsos sepeliendos, se recepit ab imminenti periculo in tutiora loca. Et, inducias non debere fugitiuis prodesse, scripsit Baldus ad tit. de tre. & pa. & cum alijs notat Iason ad c. II. D. de iurisd. Conspirat autem eodèm quasi, quod ait Paulus c. XIX. D. de capt. induciarum tempore postliminium non esse. Atque de his hactenus. Restat pars de vi. Et vis vel in res est, vel in personas. audiamus verò illa Polybij lib. V. sæuire quidem in hostes, & eorum castella, hortos, vrbes, villas, naues, fructus deuastare, aliaq; his similia facere, per quæ hostium vires debilitentur, cõfirmentur suæ, iura belli permittunt. ea verò destruere, quæ nec proprijs rebus emolumenti aliquid afferunt, nec hostibus detrimenti, vt sunt templa, porticus,

De vi, & sæuitia.

porticus, ſtatuæ, aliaq́; huiuſmodi, rabioſi hominis, ac planè furentis, neque enim ad internecionem vſque pugnare cum hoſtibus, bonum virum decet, ſed quoad eorũ, qui deliquerũt, malefacta, purgata ſint, atque correcta. Hæc Polybius, etſi ab hoſtibus paſsi paria eſſemus: adeoqúe nunc malum malo reddere videremur. quæ & Florus notauit lib. II. In hoc tamen exceſſu difficultas aliqua eſſe poteſt: quia & malum pro malo reddere iuſtum, & laudabile dicit Ariſtoteles libro I. Rh. & multi rationem illam ſecuti non ſunt. non barbari: quod Herodotus in Terpſicore, & Vrania. non Græci: quod ſupradicti habent. non Romani, qui bello captos virgis cædunt, & ſecuri percutiunt, quòd ſui ab hoſtibus capti immolatiqúe eſſent. Liu. lib. VII. canes etiam interficere ſolebant. Poly. lib. X. Vopiſ. in Aurelia. Non exempla deſunt. in hanc tamen partem moueor ratione magis: quia & damnum eſt hoſti

De ruinis.

hoſti in ruinis ornamentorum, paratorum multo ſumptu, reparandorum nō minori. Eccur hæc illi non fiant, qui paria miſeriarum, & dolorum nobis ſpectacula primus dedit? Ecquid ei templa ſeruentur, qui, templa ſe pendere nihil, oſtendit? ecquid crudeliſſimis hoſtibus facinora illa immania ſine talionis timore relinquimus; itaque & ad ea quaſi ipſos inuitamus? Iura belli nō ſeruanti nec ſeruentur quidem. E diuerſo autem nec in eo probandus videtur Polybius, quòd fructus deuaſtari finit. nam legé Dei frugiferæ cędi arbores interdicuntur, Deuteronomij XX, & pulcrè Ioſephi lib. V. antiq. c. vlt. & lib. II. con. App. Putem tamen, Iudęis legem ſcriptam, qui, promiſsis mox regionibus potituri, ſua hæc, non aliena, vaſtaſſent. ita ſcilicet Lacedemonij quoque neq; villas Meſſeniorum demoliebantur, nec arbores ſuccidebant, ſed tantùm agebant prædas, quia iam ſuum eſſe illum

De frugibus.

agrum

agrum censebant: vt ait Pausania libro IV. ita & Crœsus, tuam, Cyre, vrbem diripiunt, ait, captis Sardibus, cum victor eam direptionē Cyrus victo Crœso ostenderet: vt retulit Herodotus in Clione. Quod si illa Dei lex generalis, & perpetua est; vt Iosephiq; rationes significant: mihi id vnum relinquitur ad dicendum, vt qui contra aget, videat ipse, Deo causſam adprobare, quæ improbari hostibus non potest: quando omnes omnium temporum historiæ in hoc sunt, vt iure ista peregantur, quę Polybius memorauit. nunc peragantur & si bellici rigorem iuris sectamur: nam vt inquit Dyoni. libro IV. more quodam antiquo, & ciuiliter ista non fiunt: nec bello illo Latino facta sunt. Et ita sanè Iosephus, mitissimè illud sancitum Iudæis, ait. Tantum de vi bellica in res hostium. quæ verò personis infertur, ea adhuc habet maiorem varietatē: fortè etiam de armis aliquā suscipiet quæstionem. Ecce etenim a De armis.

principio pugnis (vnde & pugnæ nomen) calcibus, morſibus, corporumq; colluctatione certabant. mox lapidibus (quos nemo in legitimis armis bellorum nunc numerat, vt ait Tertull. lib. IV. adu. Mar.) ſudibus, & his poſtea præuſtis, atque ſagittis: quæ & Indorum arma noſtro ſęculo. tandem æs, poſtea ferrum repertum, & mille armorum, & tormentorum genera adinuenta, duellica pecudum proles excitata, immanes beſtiæ armatæ, apri, canes in aciem inducti, vt bellum nec a belluis minus, quàm a duellibus hominibus habere aut rei, aut nominis videatur. hæc tamen omnia armis huius æui collata, ſcloppis, bombardis, tot incendiorum generibus, quęſo non frigent, & puerilia ſunt? Num igitur veteres nullum nobis ius bellicum conſtitueruut, & quæ hactenus commentati ſumus omnia in controuerſiam reuocabuntur, fortè etiam cadent nixa multùm veterum actionum fundamen-

damento? aut recentia hæc, quæ nullã ab antiquitate auctoritatem capiunt, quæ erunt? Sed vt alia, atque alia excogitentur, quibus magis magisq; terribiles hostibus simus, ac noceamus, ex ratione bellici iuris est, quo nocere eis, datum est: ita variatio illa non in iure erit, sed in industria, quæ non facit ius antiquum minus. ratio scilicet tẽpore non finitur: at neque loco, quod dixit doctè Baldus. itaq; quòd his nouis armis vsi primùm certis in locis simus, non fit propterea, vt alibi vti non liceat. quæ ratio & tempori apta. Quãquam genera armorum, & telorum nostra habeant & ab antiquate auctoritatem, & a sententijs sapientum illius sæculi. fuerunt scilicet eodem genere alia. memineris vnius, quod narrat Iosephus, tormenti, quo emissus lapis caput non auellit modò, sed & auulsum ad tertium stadium excutit. c. IX. libro III. de be. Iud. Et igne pugnatum ad classem Græcorum, Æneæ, alibi sæpe.

Sed neque quod ille dixerit, perijſſe virtutem vehementi telo quodam inuento; & ſcripſerit Liuius lib. xxxv. rectũ, ac iuſtum prœlium eſſe, vbi vera vinceret virtus: propterea defenſionem noſtrorum, immo etiam antiquorum relinquo. immo enim virtus non ab armis, ſed ab animis eſt: & non arma ſunt, quæ pugnant, ſed viri. quod de magnis Antonij nauibus Auguſtus dixit apud Dionem lib. L. & nunc viderunt omnes in magnis Hiſpanorum fugatis a minoribus Anglicanis. Quod ſi virtus ab animis eſt, virtuti arma hæc noſtra magis adeſſe videntur, quæ robuſtiorum vires viribus imbecilliorum æquant veriùs, quam quòd generaliter de ferro extulit Xenophon libro VII. Cyrop. Ergo & hîc vera virtus & prœlium iuſtum. quod Liuius de eo dixerit rectè, quod non dolis, non inſidijs pugnatum eſt. neque id, quoniam iuſtum aliud non ſit, ſed quia hoc expleat pleniùs naturam

Iuſtum prœlium.

turam belli, quod contentio armata est. idem videlicet, quod Modestinus de testamento scripsit, iustam esse voluntatis nostræ sententiam. c. I. D. de testa. cum & donatio, & legatum, & fideicommissum, & alia sint sententiæ iustæ. Verùm Liuius & rectum dicit, quod vtique in obliquis artibus, & stratagematis non est. Quæ omnia, vt aliàs in tanto gentium consensu nõ necessaria, dicta mihi huic fini, ne si qua vsurpata passim videamus, id propter excipienda ilico proponamus. neque enim sic gentium ius constituimus, vt quod omnes agunt, nemine prorsus excepto, id ius gentium sit, sed quod ratio naturalis euincit. finge probatum omnibus gentibus homicidium. an ius propterea gentium? Ceterùm neque contingere quicquam huiusmodi potest, nec vnquam contigit. itaq; & ius est gentium nõ modò quòd naturalis ratio inducit, sed & quod susceptum omnibus videmus: quia

Ius gentium.

hoc ipso constat, naturali ratione introductum. Ita iuris auctores, ita Iustinianus. qui loquuntur aliter, insaniunt suauiter. Sed iam tandem, quæ pollicitisumus, de vi in personas propiùs attingamus. Offerunt se nobis cæsa corpora, capta, imbellia, peregrina, de quibus iura dicamus. Lysandro (inquit Pausania lib. IX.) dedecori magno fuit, quòd cæsos hostes terra condi passus non est. & Pausania nec vt reprenderet paria sustinuit insepultos iacere hostes, quia sæuire in mortuos, barbaros decere, existimauit. quod in Calliope Herodoti. atque rectè Pompeius inimicitiam Mitridatis, hoc extincto, extinctam censet, Dionis libro XXXVII. Et ita hostium sepulturam hostibus quoque curandam, & piam curam notat Pausania lib. I. immo etiam necessariam tradit Iosephus libro IV. antiq. c. VI. & lib. V. c. II. aitque naturæ aliàs violari ius, & ipsam pollui diuinitatem: & pœnam præterea

Hostes humandi.

vltra

vltra omnem exigi rationem. an ſunt enim iſti quaſi famoſi latrones, de quibus non ſepeliendis lex eſt? at iſti ius tractãt. quibus non denegabitur, quod vel alijs punitorum cadaueribus lege datur. At hæc explorata, nec Virgilio, nec Taſſo indicta: Homero in perſona iracundi ſignificata ſatis, quæ in perſona iuſti viri non probauerit. & ecce Creon tibi ore traductus omnium, & bello victus a Theſeo iſtam ob immanitatem. Sequitur de captiuis. in quibus & obſides pono. nam vt hoſtium potitus facere teſtamentum non poteſt. c. X. D. de teſt. mil. ita nec obſes poteſt. c. XI. D. qui te. fa. po. & obſidum bona ſicut captiuorum omnimodo in fiſcum coguntur. c. xxxi. D. de iu. fi. quare Parthi rectè, obſidatum aliud nihil, quàm ſeruitutem eſſe, dicunt Ioſephi lib. XVIII. c. IV. immo ſeruitutum grauiſsima eſt, quando aliorum ob peccata interfici obſides poſſunt; & pluries interfecti ſunt: Aurunci, De obſidibus.

runci, Volſci. Liu. lib. II. Diony. libro VI. Angli. Bod. lib. I. de rep. c. X. atrox tamen viſa ſententia, vt aitq; Commineus lib. II. vnde & parſum ſæpe eis eſt, Quod ſi ipſi peccarent obſides, puta fugerent, atrox nō foret ſententia, quæ eos damnaret. ſic Tarentini virgis cæſi, & de ſaxo deiecti. Liu. lib. xxv. Sed mihi vtrumque ius ſanctiſsimum videtur, quo fides rerum precioſiſsima adſeritur, & vindicatur. Atque non is vnus caſus, quo alius pro alio plectitur, ſed plures. & cum veriſimile eſt, quem non peccaturum, ſi puniendos ſuos exiſtimet, probat punitionem Decius conſ. LXIV. Et ſi præterea iniquum quid in iſta ſententia foret, quod non eſt, quia obſides ita venerunt; meminiſſe tamen debemus, habere aliquid ex iniquo omne magnum exemplū, quod contra ſingulos vtilitate publica repēdatur. nam & ex fuſo exercitu cum decimus quiſque fuſte feritur etiam ſtrenui ſortiuntur. & cum domino interfecto

fecto ſerui omnes afficiuntur ſupplicio inſontes proculdubio multi. quæ apud Tacitum exponuntur lib. XIII. & XIV. Prætereo plura; non tamen illud, quod habet Thucidides lib. IV. necatos omnes captiuos Corcyrenſes ab Atheniensibus, quia quidam aufugere tentaſſent, & eſſet prædictum, vt ſi vnus aufugeret, ſoluta pro omnibus fides eſſet. rectè. & ſunt ſcilicet duo rei; & inuicem obſides, ac fideiuſſores. Ea verò erat Romanorum religio; ea erat fiducia, quòd nihil tale ſuis obſidibus futurũ exiſtimarent: aut ſi foret, vt Cloeliæ fuit, vindicationem depręcaturi nõ eſſent. Hæc de obſidibus. age, dic de captiuis. Captiuus, vt hoc primùm exponam, non ante dicitur, quàm ſe dedat. ſcilicet Ennius ait, *Qui vicit, non eſt victor, niſi victus fatetur*. immo necdum intra præſidia ducto iura captiuitatis non tribui reſponſum eſt: et, vt puto, benè; quia antequam eò perducatur, ciuis manet. auctore Pomponio

De captiuis.

c. V. de capt. vt captiuus esse nō possit. Et est demōstratio. Itaq; malè Alciatus definit contra, quàm est responsum ab alijs, in l. CCXXXIX. D. de ve. si. Hi tamen casum vrgent solum, si periculum sit, ne euadat. in quo ego non simpliciter quid affirmarim, sed illud ex xii inducerem primò, *Si caluitur, pedemúe struit, manum endoiacito*, & cędito. Secundò, ne vmquam liceat interficere, si pactus pretium redemptionis sit. atque hoc citiùs cum fieri possit, quàm cædes, mirum si ad cędem vmquam deueniat, qui paciſci velit. nam pretium hoc pactum vel priuato militi deberi, docet l. xxi. D. de neg. ges. quicquid Bartolus alibi existimarit. qui & aduersùs consuetudinem receptam loquitur: vt Fulgosiusq; admonuit: & nulla nititur proba ratione. Et verò si quis metum in specie hac nostra obtendat, ne fidem seruet, is & cōtra omnes historias loquetur, in quibus prætextus iste numquam prætensus: quod

rectè

rectè docuit Bodinus, contra interpretum quorundam insciti am, lib. IV. c. VI. & rationem totius belli subuertet, quæ in vi est, & metu. Sic itaq; dimissus vel pactum pretium dissoluet, vel in potestatem hostis redibit: vt per Dec. conf. DCXI. In facto. vel, addas tu, obsides si dederit, hi luent. Ductus porrò intra præsidia tum captiuus, neque occidi potest. quod de Romanis, hoc est optimis istius iuris magistris, scribit Alexandrius libro IV. Gen. c. VII. quibus & Scotos adiungas, qui, maximum licet periculum imminebat, captiuos non trucidarunt. Bucc. lib. ix. Et ius istud Hermocrates ille Siracusanus contestatur, Diodori libro xiii. atque eo in casu cum capti hostes a ducibus Siracusanorum essent, recepti in fidem Siracusanis nondum essent. & ea potest ratio esse, quam Alciatus habet, quoniam sæuire in acie ipsa liceat solùm. Ecquid verò carnifici, an militibus captiuos hos necandos trade-

mus? milites non accipient: iniuſtum autem ſubijcere carnifici eos, qui nullius culpæ rei ſunt. ipſe autem princeps, qui ducem belli dedit, vtique & dedit eidem communia belli iura, adeoq; ius capiendi: & hoc ſeruandi, non occidendi eſt. Atque vt horum nihil captiuos tueatur, ſed, niſi & pacti ſint de vita ſe dedendo, interfici mox poſsint per iuris rigorem: verum tamen eſt, non rigorem in præſentia ita ſectandum, quin & meminerimus eius magis, quod agi inter viros bonos ſolet: vt ille Franciſcus a Victoria ſcripſit priùs. Ergo capti, ducti intra præſidia ſerui ſunt. id eſt, ſub dominio capientium ſunt. quod tamen receptum inter eiuſdem religionis homines non videtur: Bodinus nec inter diuerſæ probat. Et rectiùs fortaſſe fieret, ſi inter omnes reciperetur: quando nec tam multi interficerentur, ſi ius captiuitatis apud omnes ſtaret. vt de Taciti libro II. hiſtor. & de Plutarco

Ius ſeruitutis iuſtū.

cog-

cognoſces in Othone, qui in ciuilibus bellis cadere plures putant, quia capti capientium ſerui non fiant. Sed & vna fuit rationum Ariſtotelis ſeruitutem probantis. Ridiculè verò reuocat ille in controuerſiam, ſi hoc ius gentium ſit: de quo hactenus dubitauit nemo; & ſummi philoſophorum conteſtantur, Xenophon libro VII. Cyrop. Plato libro I. de legi. Ariſtoteles libro I. Polit. atque illa extorquet ratio, quia ſi interficere licet, magis licebit retinere ſeruos. Sua verò eius diſputatio tota, quod immo ius non ſit, etiam ſi omnes in illud conſenſiſſent, quia & in idololatriam conſenſerint omnes, nec tamen ea ius ſit, longè vaniſsima eſt: non enim in diuinis quicquam eſt homo; nec in iure conſtituendo ſe inter Deum & hominem, quod ſcilicet religio eſt, quicquam valet: at non ita in humanis, in iure humano conſtituendo. At quod non ſit ius gentium malè qui-

busdam materiatis exemplis docet, immo dicit. quæ videlicet vt generaliter loquantur, non inter eiusdem tantùm religionis homines, non tamen pauca contra multa valere debent: sed vel vincent ista, ius gentium esse; quia longè plurima, & optima. Et ex his igitur consequitur, malè iudicatum in senatu Parisiensi, vt legati Hispanici seruus in libertatem ilico deueniret, atq; Galliam attigisset: vbi ius hoc seruitutis sublatum est. nam ius ciuile Galliæ nō mutat contra ius gentium: quo legatus tenetur vno. Est ius serui faciendi, habendi. quod verò hoc, & quantum sit, pleni sunt libri iuris ciuilis. neque ea tractatio mouenda ilinc est: quia hoc nostrum ius gentium est. Sed an dedentes se omnes, inqúe potestatem nostram redactos, captiuos facere teneamur, nec occidere possimus? num captiuos facere omnes possimus? Hæc absoluit quęstio partem reliquam de personis. Supplices nec violandos, scripsi-

De supplicibus.

mus

mus lib. II. de legatio. c. V. & VI. & ait de Pythagora Diodorus lib. xi. & xii. deq; Græciæ ritu adſerit Thucidides lib. III. & Dei iram implacabilem in violatores ſupplicum credunt: vt apud Pauſaniam lib. III. & VII. Sed illi tales videntur, qui in templa confugerint. & ipſi quidem barbari, qui Romam funditus exciderunt, parcendum iſtis exiſtimarunt. Cæterùm deqũe omnibus idem iudicium eſt, qui ſe dederunt; vt Alciatus probè exiſtimauit. Illud vnum aduertendum, ne per hoc ius in periculum victores deducantur. item & ratio perſonarum habenda: quid enim atrociſsimis hoſtibus nunc, ſupplicibus parcas? parces his, qui aliàs & miſericordia digni. quod rectè Gilippus Diod. lib. xiij. Sed neque iſtud ſtabit in armorum ardore, & feruore pugnæ. neque ſi ab hoſtibus ſeruatum videri minus poſsit: id, quod Virgilius duobus in locis expreſsit: & cum Magum, & cum Turnum ab Ænea interemptos

narrat

narrat ſupplices. cum etenim in cædendo Pallante contumelioſiſsimè ſe Turnus geſsiſſet, amariſsimè, ſæuiſsimè in patrem abſentem; iſta belli cõmercia (ſic lib. X.) æquiora ſuſtuliſſe viſus eſt meritò, Mago maximè, qui patrem obtendebat, itidem & ſibimet. quamquam Turno nec parcere Æneas poterat ſine religione, quæ erat, vt manibus ſuorum hoſtis mactaretur ſummus. & ita duces hoſtium Romani necare ſoliti: vt altera commentatione dicemus. Sed & illud hîc poni poteſt, quod Pallanta peremptó cariſsimo, & meritiſsimo, parcere nec ſupplicibus Æneas debuit: ſic ſcilicet propter acceptam cladem & pueri, & in delubris cæſi. vt per Herod. libro III. & idem propter acceptum vulnus fieri ab Ageſilao potuiſſe, non factũ tamen, indicat Pauſania lib. III. Extra has cauſſas ſingulares non licet ſupplices interficere. Sed nec eos licet, qui capti bellica ratione non ſunt. ecce tibi & factum, &

Captivi diuina.

ad ſert o

adſertio Heliſæi apud Ioſephum libro IX. c. III. propheta hoſtes virtute diuina captos tradit, nec ſinit agi in eos durum quid, ſed dimittit, quia (ait) nec capti bello. Ecquid ſi veneficijs, malis artibus caperentur? veneficia Romanis obiecta: Ioſephus quos tuetur in lib. de vi, ſu. venefici in captos ius non magis haberent, quàm latrones. & veneficis hoſtibus nullum belli ius eſt. quod Angli in Aureliana quadam ſat declararunt, quæ Gallos iuuiſſe ſuos prauis artibus credebatur. & ſanè receptum multis eſt, vt per has artes multa, & in bello fieri poſsint. quare nec poetæ a commemorando abſtinent. & libri ciuiles latè de ipſis conſtituunt. Porrò quid cum ætate infirmiori? eam non perdit Pauſania; aitque, pueros factionis participes non eſſe. Herod. lib. vlt. & legiſlator, quod affinitas crimen non admittit. l. XXII. C. de pœn. nos plura expoſuimus antea. addatur de Conſtantino imperatore, quod ea De pueris.

ætas quid videat ignorat. l. I. C. de fa. mo. de Marcello I. C. quod in paruulis nulla deprehenditur culpa. l. pe. D. de fid. lib. de Vlpiano, quod affectu carent. l. I. D. ne vis fiat, &c. Sed hæc ſexcenta ſunt. Ferum igitur, quod Saul etiam de infantibus necandis pronunciat, Ioſephi lib. V. c. VIII. Deus verò, qui id iuſſerit aliquando, auctor vitæ & necis ſupra legem humanam longè iuſtiſsimus. quia vult, iuſtum: non vult, quia iuſtum. Plato in Euthyphrone, & Diogenes. ipſe non virtute probus, quia tunc ipſo melior virtus, ſed virtus ipſo virtus. Ariſtoteles lib. II. ma. mo. non ſcit quod eſt, quia eſt, ſed eſt, quia ſcit. Auerroes in præd. viæ meæ non ſunt viæ veſtræ, ait ipſe. & nos ius hominum tractamus, vias inſiſtimus; & ita de ætate illa infirmiori definimus: facturi aliud, ſi & nos iuſſerit Deus. Sed quid de fœminis? illa ætas infirmior, hic infirmior ſexus. nec Spartani Argos oppugnant, ne cum muli-

De fœminis.

mulieribus ad defendendum paratis pugnent, quas lædere inuidiosum, a quibus lædi ignominiosum. adi Pausaniam libro II. Earum & honestatem attaminare, iniustum. vt enim contra naturam non sit spoliare, quem est honestum necare: vt ait Cicero libro III. de offic. spoliare hostes his etiam vitæ socijs: non tamen has licet, fœda hac contumelia afficere; quod Baldus docuit ad l. vlt. C. si co. iu. vel vt. pu. Et quæ potest in libidine virtus esse? Et num Scipio, num Alexander tanti captiuarum custodiã feciſſent, si iniustissimum nõ censuissent, pudorem earum tentari? Imprudenter itaque, vt multa, Bodinus scripsit, iura belli antiquissimis gentium omnium moribus prodita facinora hæc. immo enim nec ius, nec proditũ. Et prædonis ergo in proposito vox ea apud Heliodorũ lib. I. Si imperij lege vtendum fuisset, prorsus mihi velle suffeciſſet. At de re aperta nimis multa. Quid iam de infirmiori profes- De agricolis & alijs inermibus.

professione? Indis receptum, vt tuti agerent agricolæ. vt per Diodorum libro. III. & facit quod de frugiferis arboribus Iosephus scripsit. Ceterùm diuersus a Diodoro est Strabo libro XI. & nos aliter atq; Iosephus censuimus. mitiùs tamen & cum his, & cum togatis agendum militibus, aliaq; infirmiori plebe, quàm cum armatis militibus, quis dubitarit? bellum est contentio armata. at quæ contentio, si vna tantùm pars armata? quam scilicet ad Marathonem, Orosius ait lib. II. c. VIII. vt ex alia parte viri ad occidendum parati, ex alia pecudes ad moriendum præparatæ putarentur. In pugna pœnas dederunt, qui arma cœperunt: insontibus non nocendum. Sic Ioseph. libro XII. c. III. Adde verò his peregrinos, quos etiam facies ab omni immunes damno, non solùm a cæde tutos. nam peregrinus non est hostis. quod & Festus exposuit: & illud docet, quòd nec apud hostes esse vidē-

De peregrinis.

tur,

tur, quia momenti cauſſa habitant. l. v. p. II. D. de iniur. & quod de repreſalijs tradunt interpretes : quæ contra delinquentes cum dentur, peregrini eis non afflictentur. adi, vltra alios in locis communibus, Dec. conſ. CCCLII. Atque vera hæc videri definitio poteſt etiam in his, qui vel iura ciuitatis apud hoſtes ſint conſecuti : niſi etiam propriam deſeruerint patriam, & ſubditos ſe alteri conſtituerint. quæ nec tamen facilè facta videbuntur : atque ratio affertur non vna. videndus autem idē Decius conſ. CCLXXXII. CCCLVIII. CDLVII. & DL. Sed & conſ. DCLXI. vbi quod incola ſit quidem ſubditus, at non ciuis. & eſt ſubditus, quia nullus in alieno territorio nō ſubditus. ceterùm hæc ſubiectio non facit quem & in numero hoſtium eſſe. Vnū ergo proſpiciendum, ne tamquam ſocij, & qui hoſtibus ſint auxilio, pœnas & peregrini hi mereantur. item & illud, quod de ardore pugnæ diximus :

nam delectus tum haberi personarum vix potest. at maneat tamen, quod Liberi patris thyrso admoneri Macrobius explicat libro I. Sat. c. XIX. vt, quantum in nobis est, belli impetus obligemus. ego verò hîc commentationem istam obligo.